

IZVEŠTAJ KOMANDE GRUPE ARMIIJA »E« OD 19. DECEMBRA 1944. KOMANDANTU JUGOISTOKA O STANJU I REORGANIZACIJI POTČINJENIH JEDINICA¹

STROGO POVERLJIVO

Komanda Grupe armija »E« H. Qu., 19. 12. 1944.
Ia/Id, str, pov. br. 12400/44 20 primeraka
 16. primerak

Sadržaj: dovođenje u ispravno stanje, odnosno nova formacija divizija potčinjenih Grupi armija »E«

K-tu Jugoistoka (K-da GrA »F«)	1 — 2. primerak
Inf .[ormativnol:	
K-di XV brd. ÄK	3.
K-di XXI brd. AK	4.
K-di XXXIV AK	5.
K-di LXXXXI AK z.b.V.	6.
K-di V SS-brd. AK	7.
Borbena grupa »Šolc« (»Scholz«)	8.
0. Qu	9 — 11. „
Ila/b	12.
Gen. d. Pi	13.
Harko 314	14.
H. Gr. Nafü	' . 15. „
KTB	16.
Ia/d (konc.)	17.
rezerva:	18 — 20.

U teškim borbama poslednjih nedelja i kroz naročita iziskivanja planinskih marševa pri predzimskim vremenskim prilikama, većina divizija potčinjenih GrA »E« pretrpele su takve gubitke u ljudstvu, materijalu, konjima i automobilima, da je postalo nužno kratkotrajno dovođenje u ispravno stanje, popuna nedostajućih mesta, odnosno nova formacija više jedinica.

A)

Prema sadašnjem obaveštenju, naročite teškoće personalnog i materijalnog karaktera javljaju se kod sledećih jedinica:

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-311, r. 184, s. 1279—84.

- 1) *22. pd.* Nakon preletanja sa Krita na grčku teritoriju, divizija je bila samo irnprovizovano reorganizovana i opremljena. Ona je bila nedovoljno opremljena, pre svega konjima i automobilima. Teške borbe, koje je ova dobra divizija izdržala poslednjih nedelja, nanele su joj, delom, znatne gubitke u ljudstvu. Prema merodavnom izveštaju od 1. 12. 44, pešadijski bataljoni su prosečno 40% nekompletni, a dva bataljona čak 60%. Popunjenost automobilima, koja je i onako bila siromašna, i dalje je stradala u teškim angažovanjima, tako da su pokretljivost divizije a time i njena borbena gotovost do krajnjih granica ugroženi.

Pt div. raspolaže sa premalo topova.

Oki. izv. bat. je samo najminimalnije motorizovan.

Art. puk je opremljen orudima najrazličitijih kalibara i nacionalnosti. Pozadinske jedinice su još nepotpune.

- 2) *41. tvrd. div.* Divizija je još uvek jedinica kod koje su različiti bataljoni obuhvaćeni jednim divizijskim štabom. Za sada se kod nje nalaze:

Štab 965. tvrd. puka sa II, III i VII/999. puka (IV/999. puka rasformiran je usled velikih gubitaka).

Štab 133. puka (Borbena grupa »Jung«) sa I i II bat. (III je rasformiran usled velikih gubitaka)

Štab 938. tvrd. puka sa 1009. tvrd. peš. bat., I Bataljon za uzbunu »Atina«, 607. morn. bat. za obezb. (sastoji se još samo najmanjim delom od mornara).

Kao fiz. bat. pojavljuje se Fiz. bat. »Rodoss« [Rhodos] sa 4 čete, osim toga 1 ptč i 1 pač.

Kao artiljerija: Štab ob.[alske] art.[iljerije] sa 811. i 820. div. ob. art., i (pre svega taktički potčinjena) italijanska artiljerijska jedinica »Vani« [»Vanni«]. Ukupno 8 baterija najrazličitijih kalibara i nacionalnosti. Uz to još dolazi jedna mešovita četa za vezu i kao inž. bat. 608. mor. i grad.[evinski] bat.[aljon] sa 705. inž. četom.

Pozadinske jedinice su samo irnprovizovano formirane.

- 3) *181. pd.* Divizija je u teškim borbama XXI AK mnogo pretrpela. Od 334. i 363. gren. puka morao se rasformirati po jedan bataljon. 11/334. puka nekompletna je za 76%. III/222. ap sastoji se samo iz dve baterije. Jedinice veze, pioniri i pozadinske jedinice su kompletne.
- 4) *11. vazd. polj. div.* Kod lovačkih pukova divizije treba zabeležiti prosečno oko 40% nekompletnosti. Div. fiz. bat. nekompletna je 51%.

III/11. ap (L)² rasformiran je u rejonu Kumanova, oruđa (plen) su zbog nedostatka municije uništena.

Inž. bat. nekompletan je 40%.

Pozadinske jedinice su prema 44. pd preformirane i kompletne.

- 5) 7. SS-brd. div. »Princ Eugen«. Kod 14. SS-brd. puka rasformiran je jedan bat. Dalje rasformiran 7. izv. bat., 7. pt div., IV/7, bap, 7. brd. bat. za vezu (od njega je formirana mešovita četa za vezu), 3 č 7. brd. inž. bataljona. Osim toga, rasformirana je većina pozadinskih jedinica. Postoji samo jedna improvizovana četa za snabdevanje, jedna auto-transportna četa, jedna automobilska četa, jedna improvizovana veterinarska četa, dve sanitetske čete i 1 sanitetska nosačka četa.
- 6) 117. lov. divizija. Glavnina div.[izije] sa 737. i 749. lov. pukom sa po dva bataljona, FEB³ i dva art. div. u rejonu GrA, Štab div. (sad u privlačenju), 1/749, Štab 670. ap sa jednim divizionom, glavnina Bat. za vezu⁴ i Inž. bat. nalaze se kod K-de LXVIII AK angažovani. Zn[atna] nekompletnost kod lovačkih pukova.
- 7) 118. lov. div. Div[izija] je angažovana veoma rastureno. Štab 750. lov. puka, I. i III. ne nalaze se kod GrA »E«. Štab div., 11/750, FEB, Izv. bat. i Štab 668. ap, Bat. za vezu, Inž. bat. su kod K-de XXXIV AK. 738. lov. puk kod K-de V SS-brd. AK.

Jedna baterija III i 1/668. ap angažovani kod K-de LXVIII AK.

11/668. ap, usled gubitka svih oruđa, biće rasformiran.

8) 264. pd

- a) U zoni K-de XV brd. AK angažovana glavnina 264. pd potpuno je uništena u poslednjim borbama.

Delovi divizije angažovani u zoni K-de XV AK sastoje se za sada iz jednog peš. bat. i jedne personalne jedinice od 49 oficira, 13 službenika, 48 podoficira i 885 vojnika, kao i 290 ljudi popune. Ovaj deo divizije izgubio je pre svega sva oruđa, teško naoružanje, masu konja i automobila.

- b) U zoni XXXIV AK su angažovani: 893. gren. puk sa 3 bataljona i 1, 4, 5, 6. i 8/264. ap.

² Luftwaffen (vazduhoplovni)

³ Feildeirsatzbataillon (Poljski dopunski batailjon).

⁴ Nachrichtenabteilung (bataljon za vezu).

9) *Hrvatske divizije:*

- a) 369. *hrvat. pd.* Divizija se sastoji za sada iz dva gren. puka, od po dva bat., sa minimalnom nekompletnošću (izuzev teškog naoružanja). Art. puk sa tri divizionna oruđa različitih vrsta. Bat. za vezu, Inž. bat. i pozadinske jedinice kompletni.

Pouzdanost divizije nije zavidna zbog velikog broja hrvatskih vojnika, čije je držanje uslovljeno spoljnim uspesima ili neuspesima i na čije se bezrezervno angažovanje u teškim borbama ne može računati.

- b) 373. *pd.* Divizija povećala svoju borbenu vrednost dovlačenjem jedne marševske čete i potčinjavanjem jednog bataljona 264. *pd.*; ipak i za njenu pouzdanost važi rečeno pod a).

Ona se sastoji još iz 4 zašt. bat., jednog izv. bataljona, FEB, art. puka sa dva div. i jednom bat.[erijom]. Ukupna jačina, bez pozadinskih i izviđačkih jedinica, za sada oko 3.300 ljudi sa oko 40% nemačkog matičnog kadra. Kod divizije postoji samo jedna pionirska četa, uprkos njenog popunjavanja ostacima 246. *pd.*

- c) 392. *pd.* O 392 *pd.* još ne postoje podaci u pojedinosti. Što se pouzdanosti tiče važi ono rečeno pod a).

Kod jačine pomenutih divizija treba naročito imati u vidu da je jedan znatan broj mornara-vojnika u njima angažovan, te sprovođenje naredbe o povlačenju mornara-vojnika znači dalju slabost borbene snage divizija.

B)

Osim toga, na području GrA nalazi se još veći broj tvrd. peš. bat.[aljona] i 999. bat.[aljon], koji su većinom prikupljeni u brigade. Pošto ovim tvrd. brig, nedostaju sve pozadinske jedinice, to je organizacija snabdevanja ovih većinom izvanredno teška, izuzev onih koje su samo veoma provizorno pokretne. Dalje postojanje većine tvrd. peš. bat. [aljona] je stoga nepovoljno za nastavljanje borbe GrA.

Većina pripadnika 999. bat.[aljona] ponovo je, po završetku sadašnjih pokreta GrA, dostigla vojničku vrednost, tako da bi se ovi bataljoni mogli tretirati kao tvrd. peš. bat. [aljoni].

C)

GrA »E« nastoji:

Konačnim rasformiranjem jako iscrpljenih jedinica i uključenjem tvrd. peš. bat.[aljona] u div.[izije], da potči-

njene div.[izije] u pogledu ljudstva učini što je moguće jačim, da im prida dovoljno teškog naoružanja i, ukoliko je moguće, artiljerije i da ih, pomoću automobila i konja, učini, ukoliko je ikako moguće, potpuno pokretljivim. Popuna ljudstvom treba da služi ne samo za pojačanje borbenog fronta, nego pre svega i za popunu dopunskih bataljona.

Predlaže se u pojedinostima:

- 1) *Za snage pod A, tač. 1).* 22. pd preformira se u 44. pd, kako je to ovde predloženo od strane Ia/Id, pov. br. 12092/44 od 10. 12. 44.⁵ Da li može biti zadržana formacija od 3 puka po 3 bataljona, kako je javljeno, za sad je objašnjeno. Namerava se uključiti 1008. tvrđ. peš. bataljon. Ako formiranje jednog izv. bat.[aljona] nije moguće, biće formiran jedan divizijski fiz. bataljon, kao što je predloženo. Sve zavisi od dovlačenja kamiona i konja.
 - 2) *Za snage pod A, tač. 2).* 0 preformiranju 41. tvrđ. div. u 44. pd sledi izdvojeni predlog. Pri tom je nužno novo imenovanje divizije i njenih jedinica. Već sada se moli za saglasnost da se rasformiraju II, III i VII/999. puka, 133. borbena grupa i 1004. tvrđ. peš. bat.[aljon] i da se peš. bataljoni ponovo formiraju pod istim pukovskim štabom posle formiranja 44. pd. Fiz. bat. »Rodos« preformira se u Div. fiz. bataljon. Formiranje jednog pt divizionara izvršiti iz sadašnje T.[eške] čete, pa čete i pt čete, koja je upućena u Rajh radi preoružanja na protivoklopne samohotke od 38 tona. U ovom cilju potrebno je dovesti jedan štab. Nova formacija za art. puk, Bat. za vezu i Inž. bat.[aljon] prema posebnom predlogu. Potrebno je dodeliti dve inž. čete.
 - 3) *Za snage pod A, tačka 3).* Za popunu znatnih mesta koja nedostaju 181. pd i za ubrzanu reorganizaciju borbene snage, moli se odobrenje za uključivanje u 181. pd, 1003, 1006. i 1007. tvrđ. peš. bataljona (uz njihovo istovremeno rasformiranje).
- Istovremeno uključivanje pozadinskih jedinica u Pozadinski puk 44. pd.
- 4) *Za snage pod A, tačka 4) i 8).* Reorganizacija 264. pd izgleda više nemoguća pod sadašnjim okolnostima i sa sredstvima koja stoje na raspolaganju GrA. Stoga se predlaže rasformiranje 264. pd. Sa preostalim delovima 264. pd raspolagaće se tada kako sledi:

⁵ To je naređenje K-de Grupe armija »E« od 11. decembra (a ne od 10. decembra, kako piše u originalu) 1944. Komandi 91. armijskog korpusa za osposobljavanje 22. pešadijske divizije i popunu naoružanjem po pristizanju u rajon Sarajeva (AVII, NAV-T-311, r. 184, s. 1035—6).

- a) **Angažovani delovi kod XXXIV AK (Štab 893. puka, II. i III/893. puka, neznatni pt delovi, 4. i 5. inž. četa, 6/264. ap) uključuju se u 11. polj. div. s jedne strane za popunu nedostajućih mesta u lov. puk.[ovima] a s druge strane za ponovno formiranje trećih bataljona. Time bi se mogli povući mornari-vojnici koji su ovdje pretežno uključeni.**
- b) **Sa 1. i 8/264. ap ponovo formirati 11/668. ap.**
- c) **Preostali delovi koji se nalaze na području XV brd. AK biće konačno prevedeni u 373 (hrvat.) pd radi ojačanja nemačkog matičnog ljudstva.**
- 5) **Za snage pod A, tačka 5). Pukovska grupa »Skenderbeg« prebacuje se i uključuje u 7. SS-brd. div. »Princ Eugen« radi popune upražnjenih mesta. Time 13. SS-brd. puk dobija ime »Artur Fleps« [»Arthur Phleps«], a 14. SS-brd. puk ime »Skenderbeg«. Time se istovremeno izdvajaju mornari-vojnici koji su pretežno uključeni u Pukovsku grupu »Skenderbeg«. O novom formiranju još nedostajućih drugih jedinica, GrA »E« očekuje naredbu rajhsfirera SS.**
- 6) **Za snage pod A, tačka 6). Za 117. lov. div. predlaže se dovlačenje još nedostajućih delova za popunu divizije. Pre svega, hitno je potrebno povećanje artiljerijske borbene snage koja bi se time postigla i dovlačenje pionira. Predlaže se uključivanje 1001. i 1012. tvrđ. peš. bat.[aljona] za popunu nedostajućih mesta uz njihovo istovremeno rasformiranje.**
- 7) **Za snage pod A, tačka 7). Reorganizacija 118. lov. div. ili nova formacija radi povećanja borbene snage nije moguća usled sadašnje razbacanosti divizije (ponovno formiranje 11/668. ap, vidi tačku C pod 4b).
GrA »E« namerava da izvuče delove koji se nalaze angažovani kod XXXIV AK kao rezervu Grupe armija, a kasnije ponovno ujedinjavanje sa delovima angažovanim kod V SS-korpusa da bi bar ponovo skupila delove 118. lov. koji se nalaze u njenom području.
Ako u dogledno vreme nije moguće prikupljanje celokupne divizije kod GrA ili kod K-de 2. OkA, tada mora uslediti novo preustrojstvo. Art.[iljerija], v.[idi] tač. C pod 4b.**
- 8) **Za snage pod A, tačka 9). Da bi se iz hrvatskih divizija stvorile kompletne, snažne i poverljive divizije, nužno je široko ojačanje nemačkog matičnog kadra. GrA »E« smatra nepovoljnim regrutovanje hrvatskih regruta, predloženo od strane k-ta Jugoistoka, Ia/Id, str. pov. br. 7277/44 od 6.**

12. 1944.,⁶ pošto oni donose samo dalje ojačanje nepouz-
danih elemenata u ovim divizijama. Stoga se predlaže:

- a) 369. *pd.* Uključivanje 1004. i 1005. tvrđ. peš. bataljona kao trećih bataljona gren. pukova, dalje dovođenje nemačkih rezervi u dopunskim jedinicama za sve rodove vojske. Pre svega dopremanje artiljerije iz sabirnih skladišta artiljerije GrA »E«. Time bi se postepeno prevela 369. *pd* u jednu nemačku diviziju.
- b) Prevođenje čitavih ostataka 264. *pd* u 373. *pd*, kako je već objavljeno. Preko toga dopremanje od daljih nemačkih rezervi u dopunskim četama svih rodova vojske sa istim ciljem kao pod a).
- c) Popunjavanje 392. hrvat, *pd* nemačkim kadrom mora se pomeriti na kasniji trenutak.

D)

Mere navedene pod C) treba smatrati kao prve pomoćne mere GrA za dovođenje u ispravno stanje svojih oslabljenih divizija. Dalje jačanje celokupnih borbenih snaga GrA time ipak još nije dato. Da bi se ono postiglo, hitne su naročito sledeće mere:

- 1) Dovlačenje dopunskih jedinica, pre svega pešadije i pionira, i u ograničenom obimu artiljerije.
- 2) Dopremanje baterijske opreme. Obrazloženje u pojedino-
stima vidi u podsetniku Harko 314, str. pov. br. 4607/44 od 13. 12. 1944.⁷ Sadašnja opremljenost GrA sa oruđima raznih kalibara i nacionalnosti (najveći kalibar ne prelazi 10,5 cm) nije dovoljna za veliku borbu. Uz to dolazi mala pokretljivost baterija i teško snabdevanje municijom zbog raznolike opremljenosti topovima.
- 3) Uslovno smanjivanje *dnevnog obroka hrane*, usled teškoća u snabdevanju, već se odrazilo na borbeno stanje jedinica. Čim bude moguće, mora se, putem povećanja dnevnog obroka hrane na propisanu meru, ponovo povećati udarna snaga jedinica.
- 4) Materijalno naoružanje i opremljenost su naročito važni. Pre svega *odeća* (cipele!) je u veoma prosečnom stanju, usled izvanrednih obimnih marševa GrA i naročitih teškoća u snabdevanju. Ovde je nužna brza pomoć. Detaljne zahteve podnosi Komanda pozadine.
- 5) *Popuna konjima*: Reorganizacija većine stacioniranih jedinica GrA za marš i borbu učinila je neophodnim jednu provizornu opremljenost sredstvima pokreta. Pri tome

¹⁰ Nachrichtenführer (Nahrihtenfirer — načelnik veze)

se potpuno iscrpljuju rezerve u konjima kod GrA, a osim toga konji koji su u zemlji nabavljeni ne odgovaraju zahtevima. Dugi marševi su načinili teške i nenaknadive rupe u već ionako nedovoljnom stanju konjarstva GrA.

Uprkos svim mogućim ispodmoćima koje je GrA preduzela, nužna je dodela jednog znatnog broja konja (6—7.000 konja) da bi se jedinice GrA, opremljene konjskim zapregama, bar donekle učinile pokretljivim i sposobnim za borbu. U slučaju da dodela traženih konja u ovom obimu nije moguća, GrA mora, radi održavanja borbene gotovosti potčinjenih jedinica, upotrebiti kao rezervu odgovarajući broj automobila.

- 6) *Automobilska situacija:* Krajnje napetu automobilsku situaciju (pre svega sredstva vuče i kamioni) GrA je već često javljala, a poslednji put je izvešteno sa pov. br. 12332/44 od 15. 12. 1944. od strane GrA »E«, Ia/Id.⁸

Uspeh novih formiranja i dovođenja divizija u stanje borbene gotovosti, predloženih pod tačkom C), uveliko zavisi od stanja automobila. K-da GrA »E« ponovo izveštava da sa postojećim automobilskim stanjem, koje za sada stoji na raspolaganju GrA, ona neće biti u mogućnosti da održi borbenu gotovost potčinjenih jedinica ili da je ponovo uspostavi. Kako dovođenje traženih automobila (prethodno 900 kamiona) iz Rajha nosi sobom veliki rizik zbog opasnosti transporta, a s druge strane mornarički automobili koji su angažovani na području GrA bi za sada zadovoljili zahteve, to se ponovo moli za konačno ostavljanje mornaričkih automobila.

K-da GrA »E« moli saglasnost za učinjene predloge pod tačkom B) i C). Pošto je za sada preformiranje delom sprovedljivo, to se molite za hitnu i, po mogućnosti, pismenu odluku.

Za Komandu Grupe armija »E«
načelnik štaba
pot. Šmit-Rihberg [Schmidt-Richberg]

Za tačnost:
gen. štabni major
Langenfas⁹

⁸ To je naređenje Komande Grupe armija »E« od 16. decembra (a o e od 15. decembra, kako piše u originalu) 1944. Komandi 34. armijskog korpusa da se pripadnici 2. vazduhoplovnog inž. bataljona (4 podoficira i 56 vojnika), a koji se nalaze u sastavu 118. kvaok divizije, upute na raspored Komandi vazduhoplovstva u Zagreb (AVII, NAV-T-311, r. 185, s. 1528).

⁹ Langenfass (načelnik Id u K-di GrA »E«),